

บทนำ

ภาคการเกษตรมีบทบาทสำคัญยิ่งต่อการดำรงชีวิตความเป็นอยู่ของประชากรและการขับเคลื่อนเศรษฐกิจของประเทศไทย เนื่องจากประมาณหนึ่งในสามของประชากรเป็นครัวเรือนเกษตรกร และเกือบครึ่งหนึ่งของพื้นที่ทั้งหมดของประเทศไทยใช้ประโยชน์เพื่อการเกษตร ปี ๒๕๕๗ พื้นที่ดังกล่าวถูกใช้ในการทำนาข้าวมากที่สุด ร้อยละ ๖๙.๙๖ รองลงมาปลูกสวนไม้ผลไม้ยืนต้น ร้อยละ ๓๔.๙๒ พืชไร่ ร้อยละ ๓๑.๑๕ สวนผักไม้ดอกไม้ประดับ ๑.๔๐ และใช้ประโยชน์ทางการเกษตรอื่นๆ ร้อยละ ๑๑.๘๐ ตามลำดับ ผลผลิตและผลิตภัณฑ์ที่ได้จากการเกษตรถูกนำมาใช้เป็นอาหาร เครื่องดื่ม เครื่องนุ่งห่ม ยารักษาโรค ที่อยู่อาศัย ตลอดจนสิ่งอำนวยความสะดวกในชีวิตประจำวันมากมาย รวมทั้งส่งออกเงินตรามาพัฒนาประเทศให้เจริญก้าวหน้าทัดเทียมอารยประเทศ ซึ่งสินค้าเกษตรจำนวนหลายชนิดที่ประเทศไทยติดหนึ่งในสิบของประเทศผู้ผลิตที่สำคัญของโลก เช่น ข้าว ยางพารา มันสำปะหลัง อ้อยโรงงาน สับปะรดโรงงาน ปาล์มน้ำมัน มะพร้าว พริกไทย เป็นต้น นอกจากนี้ยังมีสินค้าเกษตรสำคัญอีกหลายชนิดที่ส่งออกและทำชื่อเสียงให้ประเทศ เช่น ลำไย ทุเรียน มังคุด มะพร้าว น้ำหอม มะม่วง กล้ายไม้ พืชผัก เป็นต้น จึงกล่าวได้ว่า ประเทศไทยเป็นครัวเลี้ยงประชากรโลก

อย่างไรก็ตาม ระบบการค้าเสรีในปัจจุบัน ทำให้ประเทศไทยจำเป็นต้องปรับตัวพัฒนาศักยภาพสินค้าเกษตรให้สามารถแข่งขันได้โดยเฉพาะอย่างยิ่งการเตรียมเข้าสู่ประชาคมอาเซียน สินค้าเกษตรของไทยได้ถูกวิเคราะห์และจัดสถานะเป็นกลุ่มต่างๆ ตามศักยภาพการแข่งขัน ได้แก่ กลุ่ม Star กลุ่ม Opportunity กลุ่ม New Wave กลุ่ม Falling Star กลุ่ม Question Mark และกลุ่ม Trouble ซึ่งจำเป็นต้องมีกลยุทธ์การพัฒนาให้เหมาะสมกับสินค้าแต่ละกลุ่มต่อไป

สำหรับปีงบประมาณ ๒๕๖๐ กรมส่งเสริมการเกษตร กำหนดภาพรวมของการดำเนินงานโดยมุ่งให้ระบบการผลิตทางการเกษตรของเกษตรกรแต่ละรายไปสู่ระบบการผลิตที่มีคุณภาพ ได้มาตรฐาน เพื่อให้ผลผลิตที่เกิดขึ้นสามารถจำหน่ายได้ในราคาที่เหมาะสม ซึ่งจะส่งผลมายังเกษตรกรให้ได้รับผลตอบแทนที่ดีขึ้นตามไปด้วย การผลักดันให้ไปสู่จุดนั้นได้เกษตรกรต้องเป็น smart farmer เพื่อให้ทำการผลิตทางการเกษตรในลักษณะ smart agriculture เกิดความยั่งยืนในการพัฒนาและสร้างความอยู่ดีมีสุขได้อย่างแท้จริง และมีนโยบายด้านสินค้าเกษตรตามนโยบายรัฐมนตรีว่าการกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ ในการขับเคลื่อนนโยบายเร่งด่วน โดยการรวมกลุ่มเกษตรกรด้วยระบบส่งเสริมการเกษตรแบบแปลงใหญ่ เพื่อลดต้นทุนและเพิ่มโอกาสในการแข่งขันให้กับเกษตรกร โดยดำเนินการส่งเสริมและสนับสนุนแบบบูรณาการตามความต้องการของพื้นที่และเกษตรกรภายใต้ภารกิจของหน่วยงานต่างๆ ในพื้นที่ ซึ่งประกอบด้วยการดำเนินการใน ๕ ด้าน ได้แก่ การลดต้นทุน การเพิ่มผลผลิต พัฒนาคุณภาพ การตลาด และการบริหารจัดการ

สำนักส่งเสริมและจัดการสินค้าเกษตร ซึ่งเป็นหน่วยงานภายในกรมส่งเสริมการเกษตร ได้กำหนดวิสัยทัศน์ “เป็นหน่วยงานหลักในการเพิ่มขีดความสามารถ ด้านส่งเสริมและจัดการสินค้าเกษตรสู่สากล” โดยมีพันธกิจที่สำคัญ คือ การศึกษา วิเคราะห์ พัฒนา และประยุกต์เทคโนโลยี องค์ความรู้ และข้อมูลข่าวสารการผลิตการจัดการสินค้าเกษตรให้สอดคล้องกับศักยภาพของพื้นที่เศรษฐกิจ และสังคมของเกษตรกร ให้คำแนะนำปรึกษาและถ่ายทอดเทคโนโลยี องค์ความรู้ ข้อมูลข่าวสารด้านการผลิตและการจัดการสินค้าเกษตร รวมทั้งกำหนดแนวทางการพัฒนาและส่งเสริมการผลิต การจัดการสินค้าเกษตร เพื่อเสนอเป็นนโยบาย และสนับสนุนการปฏิบัติงานในพื้นที่ ซึ่งจากกรอบทิศทางที่กล่าวมาข้างต้น สำนักส่งเสริมและจัดการสินค้าเกษตรได้ดำเนินการตามนโยบายและแนวทางการดำเนินงานใน ปี ๒๕๖๐ ของกรมส่งเสริมการเกษตร ได้แก่

การส่งเสริมการผลิตสินค้าเกษตรที่สอดคล้องกับเขตเกษตรเศรษฐกิจ (Zoning) การส่งเสริมการเกษตรแปลงใหญ่เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตทั้งในด้านลดต้นทุนเพิ่มผลผลิตและการพัฒนาคุณภาพของสินค้าเกษตร และยุทธศาสตร์การพัฒนาด้านการเกษตรของจังหวัด/กลุ่มจังหวัด การส่งเสริมการผลิตสินค้าเกษตรที่ปลอดภัยและได้มาตรฐาน ซึ่งการดำเนินการนโยบายดังกล่าวได้อย่างมีประสิทธิภาพนั้น จำเป็นต้องมีข้อมูลด้านการผลิต และการตลาดของพืชเศรษฐกิจที่ทันสมัยอย่างรอบด้าน เพื่อใช้เป็นข้อมูลพื้นฐานในการกำหนดกลยุทธ์การพัฒนาสินค้าเกษตรแต่ละชนิดให้บรรลุตามวัตถุประสงค์และเป้าหมายต่อไป

การศึกษาและวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐานสินค้าเกษตรแต่ละชนิด ที่มีการเปลี่ยนแปลงไปในแต่ละปี ตามปัจจัยทั้งภายนอกและภายในประเทศที่เปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็ว ทั้งทางด้านเศรษฐกิจการค้า การเมือง สังคมและวัฒนธรรม เป็นบทบาทและภารกิจหนึ่งที่สำคัญของนักวิชาการเกษตร สำนักส่งเสริมและจัดการสินค้าเกษตร ข้อมูลพื้นฐานสินค้าเกษตร ปี ๒๕๕๙/๖๐ ประกอบด้วย สินค้าเกษตร ๕ กลุ่ม ได้แก่ ข้าว พืชไร่ ไม้ผลไม้ยืนต้น พืชผักไม้ดอกไม้ประดับสมุนไพร และแมลงเศรษฐกิจ รวม ๔๕ ชนิดสินค้า การปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี (GAP) เกษตรอินทรีย์ และตลาดเกษตรกร